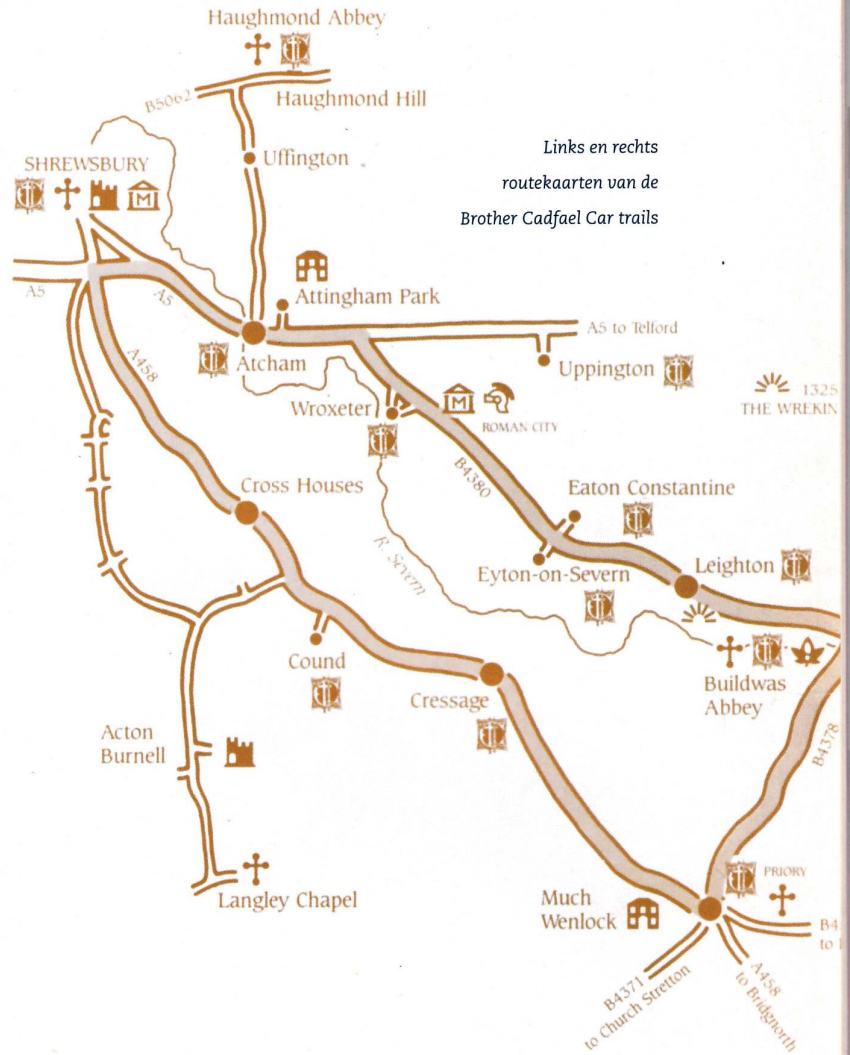
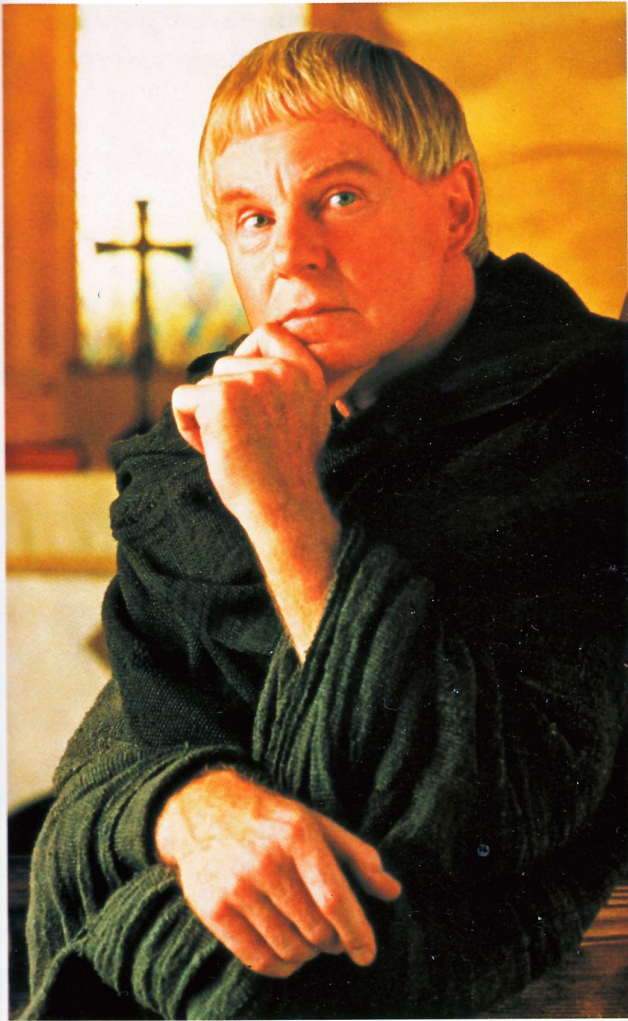

broeder Cadfael, een middeleeuwse Detective

Tekst: Pieter Janssens

Toen de verfilming van Ellis Peters' *Chronicles of Brother Cadfael* vorig jaar op de Engelse TV te zien was, veroorzaakte dit een ware rage. Elke aflevering van de *Broeder Cadfael*-serie trok niet minder dan 10 miljoen kijkers. Bovendien werd het gebied waar broeder Cadfael zijn avonturen beleefde, *The Heart of England*, binnen de kortste keren overstroomd door converts. Allen probeerden ze in de voetsporen te treden van hun middeleeuwse held. Momenteel staan Shrewsbury en Ludlow, de oudste steden in het gebied, in het teken van deze middeleeuwse monnik. *The Heart of England*, net tegen Wales aan, mag wat ons betreft op een grote golf pelgrimages rekenen van Nederlandse TV-kijkers. De KRO zendt momenteel de broeder Cadfael-serie uit.

Derek Jacobi speelt in de TV-serie de rol van broeder Cadfael

Wie eind jaren zeventig het plan opvatte een detective te schrijven rondom een middeleeuwse monnik met een onuitsprekelijke naam, die werkzaam was in een abdij nabij een stadje in een uithoek van het Engelse rijk, kan onmogelijk gedacht hebben een goudmijn aan te boren. Stuur je hoofdpersoon voor zijn eerste avontuur dan ook nog naar Wales, waar, zoals iedere Engelsman weet, in die tijd alleen maar halve wilden woonden die in een onverstaanbaar koeterwaals toch nog een soort interne communicatie in stand hielden en tegen wie alleen *Offa's Dyke* enige bescherming bood, en je hebt alle troeven voor een fiasco in handen.

Toch was dat precies wat Ellis Peters (pseudoniem van Edith Pargeter) deed in haar eerste boek over de monnik-speurder broeder Cadfael, *A Morbid Taste for Bones* uit 1977, dat in Nederland verscheen als *Het heilige vuur*. Ze gaf hem de naam *Cadfael* (spreek uit: Kedvajel) *ap Meilyr ap Dafydd* en plaatste hem in de benedictijnse abdij bij Shrewsbury, een vestingstadje aan de grens met

Wales. Omdat Cadfael van Welshe komaf is, wordt hij als tolk toegevoegd aan een expeditie naar Wales om het gebeente van een heilige vrouw, Sint-Winifred, op te graven en naar de abdij bij Shrewsbury over te brengen. Ooit zo braaf gehoord?

Middeleeuwse thriller

Het zag er aanvankelijk dan ook niet naar uit dat er achttien jaar later zo'n tien miljoen Cadfael-kronieken in twintig talen zouden zijn verkocht (Nederland alleen al is goed voor een dikke driehonderdduizend exemplaren). De middeleeuwen waren nog geen rage geworden. In Nederland was *Helene Nolthenius* Ellis Peters al voorgegaan met haar creatie van de dominicaanse broeder Lapo Mosca, die in het middeleeuwse Florence een misdaad oplost, maar *Moord in Toscane* was, volkomen ten onrechte, tamelijk onopgemerkt gebleven. Pas toen *Umberto Eco* zich er enkele jaren later mee bemoeide en zijn *In naam van de roos* schreef, brak het genre door. Maar toen had Ellis Peters, zoals ze ooit enigszins vin-

In het voetspoor van Cadfael: een wandeling door Shrewsbury

nig opmerkte, al zeven van haar boeken gepubliceerd. Toch werd haar jaren later nog steeds verweten dat ze profiteerde van een door Eco ontketende *hype*. En dat terwijl ze weinig van Eco moet hebben en hem ronduit *snobbish* noemt. Men wist aanvankelijk niet goed wat men aan moest met deze nieuwe, originele jas voor een meer dan honderd jaar oud genre. Een genre bovendien dat op zijn retour leek en plaats moest maken voor steeds gewelddadiger romans over spionnen, undercover-agenten en seriemoordenaars. In Nederland kreeg *De kille maagd* van een recensent het etiket thriller opgeplakt, waarna de goede man knorrig opmerkte dat het boek meer weg had van een avonturenroman dan van een thriller!

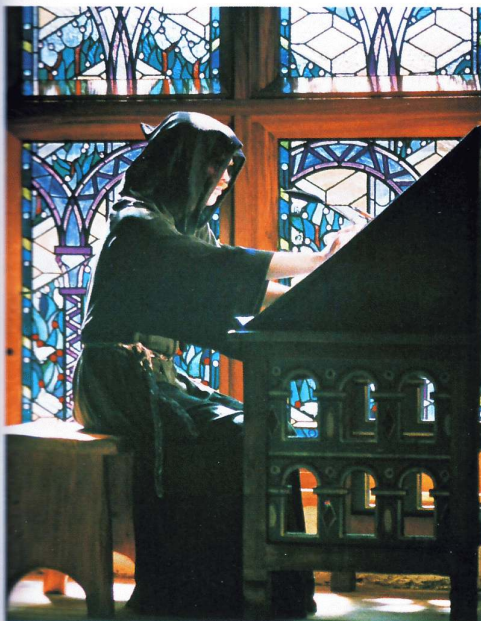
De hele opzet leek aanvankelijk zeker niet geschikt om er een reeks op te bouwen. Hoe maak je in godsnaam aannemelijk dat een monnik, in een abdij van een wereldvreemde kloosterorde aan het einde van de beschaving, met enige regelmaat tegen misdaden oploopt en hoe voorzie je hem van de eigenschappen die nodig zijn om die misdaden op te lossen?

Cadfael, monnik-speurder

De gouden greep van Ellis Peters is geweest, dat ze Cadfael van meet af aan enkele achtergronden heeft meegegeven die dat onwaarschijnlijke aannemelijk maken. Cadfael was niet een van die vrome en wereldvreemde zielen die al op jonge leeftijd in het

klooster waren getreden of, erger nog, reeds als kind door hun ouders aan de Kerk waren afgestaan. Cadfael had al een lang en woelig leven achter zich toen hij besloot het zwaard te ruilen voor het kruis, en de maliënkolder voor de pij. Hij was verliefd geweest en was, toen die liefde op niets uit leek te lopen, als kruisvaarder vertrokken naar *Outremer*, het Nabije Oosten zouden wij zeggen. Daar had hij een Syrische weduwe, Mariam, leren kennen, met wie hij enkele jaren had samengewoond. Hij had deelgenomen aan belegeringen en was getuige geweest van de slachtpartijen waarmee Gods liefde de heidenen van oudsher werd ingepeperd. Gedesillusioneerde was hij weer naar Engeland vertrokken, Mariam, zonder dat hij het wist, zwanger achterlatend. Op al zijn omzwervingen heeft Cadfael niet alleen een behoorlijke dosis mensenkennis opgedaan, maar ook kennis van het oosterse en westerse gebruik van geneeskrachtige kruiden. Dat is ook de reden waarom hij, eenmaal in het klooster, wordt belast met de zorg voor de kruidentuin en het bereiden van geneesmiddelen. Het zijn al die dingen die begrijpelijk maken dat Cadfael telkens weer met misdaden wordt geconfronteerd. Door zijn werk als kruidenbroeder heeft hij meer bewegingsvrijheid dan de gemiddelde middeleeuwse kloosterling. Daardoor immers komt hij veelvuldig in het stadje Shrewsbury, en onder de mensen. Daar komt bij dat Cadfael weliswaar gehoorzaamheid heeft beloofd en dus toestemming vraagt voor al zijn uitstapjes, maar wel profiteert van alle rek die erin zit. En omdat hij wat meer van de wereld heeft gezien en daaraan wat meer inzicht in en vooral begrip voor mensen heeft overgehouden, wordt hij graag geraadpleegd door in nood verkerende zielen. Vaak zijn dat verliefde jongelui, voor

Monnik in *The Shrewsbury Quest*

Ludlow Castle torent majestueus
boven de omgeving uit; het kasteel
wordt regelmatig in de Cadfael-
kronieken genoemd

wie Cadfael een duidelijk zwak heeft. Het is niet onwaarschijnlijk dat hij die besmetting heeft opgelopen van zijn schepster, Ellis Peters, die daarvan ook in al haar andere boeken blijkt geeft.

Ellis Peters

Die andere boeken zijn bijna allemaal van oudere datum dan de Cadfael-reeks. Toen de eerste twee delen eenmaal op papier stonden, was ze inmiddels zo in de ban van haar nieuwe hoofdpersoon, dat alle andere boeken erbij inschoten. "Van dat ogenblik af", schrijft ze in haar inleiding bij *A Rare Benedictine*, "was broeder Cadfael op dreef en was er geen terugkeer meer mogelijk". De kronieken vormen eigenlijk een combinatie van haar twee passies: het schrijven van detectiveverhalen (met als hoofdpersonen de hedendaagse inspecteur Felse en diens zoon Dominic) en van historische romans. Van deze laatste is de trilogie *The Heaven Tree* (in Nederland verschenen als *De hemelboom*) haar lievelingsboek.

Handig en soms heel knap vervlecht Ellis Peters historische gebeurtenissen met de raadselen die Cadfael worden voorgelegd. De al genoemde tocht naar Wales in het eerste boek heeft werkelijk plaatsgevonden, evenals het beleg van Shrewsbury in *One Corpse too Many* (Het laatste lijk); de diverse abten en prior Robert hebben echt bestaan; de twee troonpretendenten Maud en Stephen waren inderdaad voortdurend aan het bakkeleien. Ellis Peters heeft dan ook nog altijd spijt van de kleine geschiedvervalsing waaraan ze zich in de eerste kroniek schuldig maakte, door

Het fraaie plattelandsstadje Ludlow, midden in Cadfael Country, met op de achtergrond de besneeuwde top van Titterstone Clee Hill

niet Sint-Winifred, maar het lijk van een wat al te ijverige broeder van Wales naar Shrewsbury te laten overbrengen en Sint-Winifred rustig te laten waar ze was, in haar geliefde Gwytherin.

Cadfael-rage

Engeland zou Engeland niet zijn als er rondom Cadfael geen beschaafde rage was ontstaan. Er is uiteraard een televisieserie gemaakt, die in Nederland vanaf midden juni op het scherm is te zien, met Derek (*I, Claudius*) Jacobi als broeder Cadfael. Voorts staan Shrewsbury en omgeving, waar bijna alle boeken zich afspelen, in het teken van de middeleeuwse monnik, gelukkig op een niet opdringerige, bijna zonder uitzondering smaakvolle manier, alsof de organisatoren willen zeggen: het is hier Amerika niet. Er zijn Cadfael-wijnbekers en Cadfael-boekeleggers, Cadfael-hangers en Cadfael-broches en er is zelfs een Cadfael Companion, zeg maar encyclopedie, verschenen.

En dan is er de *Shrewsbury Quest*, een op het voormalige terrein van de abdij nagebouwd gedeelte van diezelfde abdij, met onder andere Cadfaels kruidentuin en zijn werkplaats. Vooral deze laatste zal Cadfael-liefhebbers een schok van herkenning bezorgen, met het komfoor en de ritselfende bossen kruiden aan de balken. Op de abdijskerk en de *pulpit* na, het spreekgestoelte van waaraf tijdens de maaltijden werd voorgelezen uit de regel van Sint-Benedictus, is alles van de oude abdij verdwenen. De *Quest* geeft een aardig sfeerbeeld van hoe deze er in de dagen van Cadfael moet hebben uitgezien.

De *Quest* is ook aantrekkelijk voor mensen die geen enkele boodschap aan Cadfael hebben, maar gewoon eens de sfeer van een middeleeuwse abdij willen opsnuiven. Datzelfde geldt voor het stadje Shrewsbury. Het feit dat voor de verfilming van de kronieken is uitgeweken naar Hongarije, zou de indruk kunnen wekken dat Shrewsbury niet veel zaaks meer is. Het tegendeel is waar. Natuurlijk, ook hier hebben projectontwikkelaars een en ander op hun geweten, maar het stadje als geheel ademt een sfeer waaraan je snel verslaafd raakt. Door de merkwaardige ligging, binnen een grote lus van de rivier de Severn, waaraan het stadje ook zijn ontstaan te danken heeft, hebben in de loop der eeuwen buiten deze lus stadsuitbreidingen plaatsgevonden. Het resultaat is een schitterende oude binnenstad, waar Cadfael-fans hun held overal zien rondzwerven, maar waaraan ook anderen hun hart kunnen ophalen.

Informatie over *The Shrewsbury Quest*:

Abbey Foregate, Shrewsbury, Shropshire, tel. 01743-243324.
De *Quest*, gelegen tegenover *The Abbey*, is dagelijks geopend van 10.00-17.00 uur.

In het voetspoor van Cadfael

Wie de sporen van Cadfael in en rond Shrewsbury wil volgen, kan dat doen aan de hand van een aantal brochures, die verkrijgbaar zijn bij onder andere het Tourist Information Centre, Music Hall aan The Square (tel. 01743-350761/62/63) en in de *Quest*. Een kort overzicht van de beschikbare brochures:

In the footsteps of brother Cadfael beschrijft drie wandelingen door de stad, met uitleg van wat Cadfael en andere hoofdfiguren op welke locatie deden.

The Mystery Car Trail leidt door Shrewsbury en omgeving, waar her en der aanwijzingen zijn verborgen om het raadsel, wie er in het graafschap bezig is steun te ronselen voor keizerin Maud, op te lossen.

En ten slotte zijn er nog drie gewone *Car Trails* uitgezet, die leiden langs kapellen, priorijen, kastelen en andere plaatsen die Cadfael op zijn omzwervingen heeft aangedaan. Vooral het *Virgin in the Ice Trail* voert door een bijna ongebaand stukje Shropshire, waarvan je in een overvol land als Nederland alleen maar kunt dromen.

